

Regeringen
kn.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över promemorian Reformering av avfallslagstiftningen för ökad materialåtervinning och för mer cirkulär ekonomi

Er beteckning: KN2024/02249

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Hallands län motsätter sig lagförslaget att tillsynen över 15 kap. miljöbalken och 5 kap. avfallsförordningen flyttas över från kommunerna till Länsstyrelserna. Vidare motsätter sig Länsstyrelsen i Hallands län lagförslaget att Länsstyrelsen ska pröva om yrkesmässig verksamhet själva ska få hantera sitt kommunala avfall. Slutligen motsätter sig Länsstyrelsen i Hallands län lagförslaget att kravet på kommunal avfallsplan plockas bort.

Länsstyrelsen i Hallands län bedömer att de fem länsstyrelserna med tillsynsansvar över gränsöverskridande avfallstransporter (GRÖT) även bör omfatta nationella transporter i de län de verkar och de bör tillsammans med kommunerna ha tillsynen över avfallstransporterna.

Länsstyrelsen i Hallands län anser att införandetiden bör förlängas.

Länsstyrelsen i Hallands läns synpunkter

Allmänt

Länsstyrelsen instämmer med att det behövs mer tillsyn inom avfallsområdet. Länsstyrelsen är positiv till att avfallslagstiftningen moderniseras och förenklas. Länsstyrelsen är även positiv till att terminologin ändras och förtydligas.

Stora förändringar i den nationella avfallslagstiftningen trädde i kraft 2020. En av de största förändringarna var att kommunerna tog över förpackningsinsamlingen den 1 januari 2024. Effekterna i form av

ökad materialåtervinning har inte utvärderats och kan ännu inte bedömas. Det tidigare systemet har visat sig ineffektivt med förhållandevis låga insamlingsnivåer vilket gör Kommissionens kritik befogad.

Förändringen där kommunerna fått ansvar för insamlingen förväntas öka servicegraden markant och därmed förväntas också materialåtervinningen öka. Förändringen har inneburit en stor belastning för de svenska kommunerna och har genomförts under mycket stor tidspress. Mycket arbete kvarstår t.ex. att bygga om soprum, utöka hämtning av förpackningsavfall från enfamiljshus med mera. Länsstyrelsen bedömer därför att de stora förändringarna med en förskjutning från förpackningsåtervinning till materialåtervinning, som aviseras i dessa regeländringar, inte är möjliga till 1 januari 2026.

Länsstyrelsen i Hallands läns bedömning är att de nu föreslagna lagändringarna inte kommer att medföra ökad materialåtervinning av kommunalt avfall, jämfört med de regeländringar som redan är på plats.

Föreslagna ändringar är behäftade med en rad oklarheter avseende både tillsynsansvar och hur de nya reglerna ska tolkas och tillämpas.

Andra remisser

Länsstyrelsen i Hallands län noterar att det i olika remisser planeras ändringar i lagstiftningen som i viss mån rör samma bestämmelser, eller bestämmelser med likartat innehåll men med olika förslag på placering i lagtexten. Planerade ändringar av lagstiftningen i remisserna i KN2024/01891, KN2024/02249 och KN2024/02313 behöver så långt det är möjligt samordnas.

1.1 Förslag till lag om ändring i miljöbalken

15 kap. 16-19 §§ miljöbalken

Förslaget att verksamheter själva kan anlita vem de vill för att hantera sitt avfall, öppnar upp för oseriösa företag och avfallsbrottslighet. Det ökar även risken för organiserad avfallsbrottslighet. Kommunala tillsynsmyndigheter besitter ovärderlig lokalkännedom och kunskap om kommunens verksamheter, aktörer och geografiska förhållanden. Kommunerna är därför mest lämpade att pröva och utöva tillsyn av dessa verksamheter.

15 kap. 46-47 §§ miljöbalken

I miljöbalkens portalparagraf om ekonomiska säkerheter, 16 kap. 3 §, finns redan bestämmelser som gäller generellt. Länsstyrelsen i Hallands län kan inte se syftet med att införa samma bestämmelser enligt förslaget i 15 kap. 46-47 §§ miljöbalken.

26 kap. 3 § miljöbalken

Länsstyrelsernas behov av ökade resurser på grund av det utökade tillsyns- och prövningsansvaret har inte analyserats och konsekvensutretts i remissen. I de fall länsstyrelserna inte får utpekade medel för detta är det sannolikt att andra delar av prövningen och tillsynen behöver stå tillbaka. Det är inte i linje med de uppdrag som ålagts länsstyrelserna avseende effektivare prövning och ett utökad samordningsansvar för arbetet med att minska avfallsbrottsligheten.

Kommunernas ansvar för tillsynen av 15 kapitlet miljöbalken bör kvarstå.

Länsstyrelsen anser att de lagändringar som föreslås inte redovisar tydligt om kommunernas miljönämnder har kvar tillsynen enligt 15 kap. miljöbalken över tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet där kommunen övertagit tillsynen enligt 9 kap. miljöbalken från länsstyrelsen, anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet eller övrig miljöfarlig verksamhet. Lagförslaget kan tolkas så att länsstyrelserna får tillsynsansvar enligt 15 kap. MB för all miljöfarlig verksamhet. Detta förefaller dock inte vara utredarens avsikt.

1.7 Förslag till förordning om ändring i miljötillsynsförordningen (2011:13)

2 kap. 28 § miljötillsynsförordningen

För att få en överblick över avfallstransporter, och då främst de illegala, behövs lokalkännedom, kunskap om kommunens verksamheter, aktörer och geografiska förhållanden. Denna kompetens besitter de kommunala tillsynsmyndigheterna.

De fem länsstyrelser som har ansvar att utöva tillsyn över GRÖT bör ges ansvar att tillsammans med kommunerna utöva tillsyn över avfallstransporter nationellt (förslag i redovisningen av regeringsuppdraget om Förstärkta insatser mot brottslighet inom avfallsområdet). Om GRÖT-länen i samband med sin tillsyn av avfallstransporter uppmärksammar avfallstransporter med brister avseende nationella

avfallslagstiftning bör de ha befogenheter att besluta om föreläggande eller förbud.

2 kap. 30 § miljötillsynsförordningen

Länsstyrelsen i Hallands län ser inget värde i att tillsynen flyttas från kommunen till länsstyrelsen.

Både förebyggande insatser och en förstärkt tillsyn är nödvändiga för att motverka illegal avfallshantering. Att centralisera kommunernas tillsyn till länsstyrelsenivå kan eventuellt innebära en risk för motsatt effekt, en standardiserad tillsyn som saknar den avgörande lokala insikten. I stället bör kommunala tillsynsmyndigheter få bättre verktyg för att effektivisera sitt arbete inom avfallsområdet

För att komma åt den illegala avfallshanteringen, d.v.s. de som inte sköter sig, krävs lokal kunskap. Kommunala tillsynsmyndigheter besitter ovärderlig lokalkännedom och kunskap om kommunens verksamheter, aktörer och geografiska förhållanden. Denna kompetens är avgörande för att bedriva en effektiv tillsyn och bör inte underskattas. Kommunerna är därför mest lämpade att utöva tillsyn enligt 15 kap. miljöbalken och enligt 5 kap. avfallsförordningen.

Som det kan uppfattas av remissen är det regeringens uppfattning att det är kommunernas bristande avfallshantering som medfört kritik från Kommissionen. Regeringens förslag är att detta bland annat ska lösas genom att länsstyrelsen ska ta över tillsyn från kommunerna samt bedriva tillsyn över den kommunala avfallshanteringen. Länsstyrelsen i Hallands län delar inte denna uppfattning.

Länsstyrelsen bedömer att de låga materialåtervinningssiffrorna beror på en tidigare ineffektiv förpackningsinsamling samt produkter med en komplex sammansättning som produceras i stora mängder och som inte omfattas av producentansvar, samt att det saknas en marknad för materialåtervinning. Vidare bedömer Länsstyrelsen att effekterna av de senaste förändringarna i avfallslagstiftningen inte har hunnit slå igenom i materialåtervinningssiffrorna.

1.10 Förslag till förordning om ändring i avfallsförordningen

Kommunala avfallsplaner

Länsstyrelsen i Hallands län bedömer att de kommunala avfallsplanerna är viktiga styrdokument som driver kommunerna mot de

högre stegen i avfallshierarkin och bör finnas kvar. Föreskrifterna för avfallsplanerna bör dock justeras på så sätt att statistikinhämtningen tas bort inklusive kommunernas ansvar för mål och åtgärder avseende verksamhetsavfall.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av Landshövding Anders Thornberg. Miljövårdsdirektör Per Leander har deltagit och Liselott Johansson har varit föredragande.

Kopia

kn.cks@regeringskansliet.se